

Jens Peder
Weibrecht

Lektor
Nørresundby Gymnasium og HF-kursus
jp@weibrecht.dk

Franskundervisning og det virtuelle læringsrum

Undervisning i fransk er under stadig udvikling, og da det for mig har været tæt forbundet med såvel den teknologiske udvikling af computere som udbredelsen af Internet, vil jeg berette om nogle af de erfaringer, jeg har gjort mig, krydret med konkrete eksempler, og om den fremtid, jeg forestiller mig for faget.

I 1990 talte man slet ikke om det virtuelle læringsrum, men man talte meget om at få undervisningen ud af det lukkede klasserum, og med La Petite Sirène-projektet forsøgte man at skabe kontakt mellem en række danske og franske gymnasier. Kontakten og samarbejdet skulle foregå via telekommunikation, og kommunikationen skulle være både synkron og asynkron.

Mit gymnasium fungerede som en slags Infocentral for de deltagende danske skoler, men arbejdet var præget af store tekniske problemer og for ringe respons. Læs mere om projektet i Lis Kornums artikel (<https://www.emu.dk/gym/fag/dl/forening/bla-det/nr42/sirene.htm>).

På det tidspunkt var der slet ikke tale om, at man kunne fritage eleverne fra den almindelige undervisning og lade dem arbejde på egen hånd, men i forbindelse med en årsprøve fik en klasse og jeg lejlighed til at afprøve noget, der pegede frem mod den virtuelle arbejdsform.

Klassen fik rådighed over et videokamera og adgang til en computer. Ideen var, at eleverne skulle skrive et manuskript på fransk i tre episoder, filme det og lægge dialogen på et fransk netværk Sésame i tre omgange med spørgsmål til andre klasser. Det var før, det grafiske Internet slog igennem, så det var ren tekst, men interessen var stor, og der indløb mange kommentarer. Ville man se filmatiseringen, kunne man få et videobånd. I dette lille projekt fik eleverne via computer og video mulighed for at øve sig såvel mundtligt som skriftligt. De skulle læse breve fra andre, skrive dialog og spørgeskemaer, de skulle lære at sige replikker og fange de andres replikker.

Men et andet og lige så vigtigt aspekt var arbejdsformerne og elevernes deltagelse. Den store frihed og ansvarlighed, som eleverne fik, gav dem lyst til at arbejde med

projektet, men viste dem også, at det krævede meget af den enkelte at tage del i et fælles projekt, da eleverne deltog på lige fod fra start til slut. Vi talte ikke så meget dengang om elevernes selvevaluering, læringsproces og kompetencer, men vi fik revet franskundervisningen ud af klasserummet og lagt en del af den i det virtuelle rum. Eleverne fik herved en klar fornemmelse af, at fransk er et kommunikationsprog og ikke blot et skolefag. Kommunikationen krævede bl.a. en viden om sprogproduktion og sprogstrukturer, så motivationen for at tilegne sig en grammatisk viden var umiddelbar.¹

Grunden til, at jeg vender tilbage til dette gamle projekt, er ønsket om at vise, at vi i dag har glimrende tekniske muligheder for at arbejde på denne måde. Vi kan nu sende tekst, billeder, video og meget andet over Internet. Andre lande, hvor man taler og lærer fransk, er i mange tilfælde kommet længere end os, så nu kan vi chatte og lave videokonferencer og finde alt det materiale, som man ønsker sig. Den gamle klasserumskultur og klasseundervisning har fået mange alternativer.

Den elektroniske skole

I 1995 fik Nørresundby Gymnasium og HF den ære at blive én af de to Elektroniske Skoler, og det betød, at vi fik en bærbar computer til alle elever i en klasse samt til deres lærere. På det tidspunkt kostede de bærbare en formue og var ikke særlig avancerede, men til gengæld var det Internet, som vi kender i dag, blevet tilgængeligt med en grafisk flade, og skolen fik en hjemmeside og et conferencesystem.² Jeg havde en klasse i fransk og var med i styregruppen, så der blev lejlighed til at undervise i fransk med computer, og en række virtuelle arbejdsformer blev afprøvet, f.eks.

- diverse konferencerum til aflevering af opgaver og gruppearbejder,
- personlige hjemmesider til eleverne,
- kommunikation ud af huset,
- diverse projektarbejder.

Klassen var med i flere interessante telekommunikationsudvekslinger, hvor de arbejdede i det virtuelle læringsrum med læreren som konsulent via conferencesystemet. Her følger fire eksempler:

- 1) Allerede tidligt i 1.g begyndte klassen at bruge telekommunikation. I efteråret 1995 blev der etableret kontakt til et gymnasium i Luxembourg, og inden jul udvekslede eleverne 2-3 breve. De fik her støtte i programmet Tick-tack: Pen-Friends. I foråret 1996 blev der arbejdet med unges skoleforhold og deres syn på fremtiden. På gymnasiet i Luxembourg havde man udarbejdet et længere spørgeskema, som en række skoler i Europa skulle besvare. Eleverne svarede på spørgsmålene og læste senere konklusionerne fra Luxembourg.
- 2) Klassen deltog i et telekommunikationsforløb med nogle unge mennesker i et ungdomsfængsel på La Réunion. Kontakten blev etableret via deres lærer, der gerne ville bringe sine elever i skriftlig kontakt på fransk med andre unge. Det gav interkulturel forståelse.

- 3) Et meget spændende projekt var rent dansk, idet der med to gymnasier (i Vejen og i Esbjerg) var samarbejde om læsningen af „Pour toi Sandra” (Lilje-Forlaget) i form af forskellige opgaver, brevkassespørgsmål og -svar. Visse dele af projektet gav anledning til produktion af web-sider.
- 4) Internet-projekt: Afrika.

I stedet for at bruge Internet som supplement til bogen blev det i dette projekt anvendt som eneste kilde, og der blev eksperimenteret med forskellige formidlingsformer. I forbindelse med TV-udsendelsen „Kontinentet der sov over sig” var der på DR-Online stillet en del research-materiale til rådighed for alle (ikke længere tilgængeligt). Klassen besluttede sig for at arbejde med forløbet „La femme africaine”, der udelukkende bygger på materiale, der er tilgængeligt på Internet, dvs. radioprogrammer, artikler, Internet-adresser og billeder.

Målet med forløbet var at belyse den afrikanske kvindes situation set fra forskellige synsvinkler, læse, skrive og tale om det på fransk og undersøge, hvilken rolle fransk sprog og kultur spiller i Afrika. Det viste sig hurtigt, at elevernes forhåndsviden var begrænset og præget af fordomme, så der var behov for en uddybelse. Der indgik både klasseundervisning, gruppearbejde på klassen og virtuel og mundtlig og skriftlig rapportering i de tre uger, der var afsat til emnet. Resultatet var meget positivt, fordi elevernes kendskab til den afrikanske kvinde var blevet udvidet betydeligt gennem arbejdet med statistiske kilder, tekster om kvinder i krig, sundheds- og arbejds-situation og også deres status som kunsthåndværkere. Det var samtidig en oplevelse af frankofon kultur og litteratur. De enkelte gruppers arbejde blev videreformidlet gennem rapporter og indlæg til de øvrige og samlet i en fælles mappe på konferencesystemet.

Konferencesystemet var i Den elektroniske Skole og er i dag den bærende del af undervisningen, men ud over at være en praktisk foranstaltning betyder det meget for forholdet mellem elever og lærere, som i højere grad bliver samarbejdspartnere end arbejdsgivere og arbejdstagere. Det var karakteristisk for forsøget, at elevernes medbestemmelse og medindflydelse på undervisningen blev styrket dels gennem uddelegeringen af ansvarsområder i de enkelte fag, således også i fransk, dels gennem hyppige evalueringer. Denne selvstændighed førte i høj grad til fagligt motiverede og engagerede elever.

Arbejdet med computeren har givet store ændringer i undervisningen og har ofte ført til opløsning af almindelig klasseundervisning. I løbet af forsøgsperioden var alle elever tit i gang med deres eget projekt eller deres egen øvelse, og undervisningen blev derfor ofte individualiseret. Dette førte til tre forskellige reaktioner:

- 1) for at inddæmme individualiseringen arbejdede klassen i perioder med almindelig klasseundervisning uden computer,
- 2) i arbejdet med computer var eleverne i faste grupper i kvartårige forløb,
- 3) individualiseringen medførte en større differentiering af undervisningen.

Arbejdet med skønlitteratur

Da vi i gymnasiet arbejder meget med tekster og ofte tekster på et højt litterært niveau, mener mange, at det er nødvendigt at arbejde med det i samlet flok på klassen for at sikre, at alle er med omkring fortolknings spørgsmål. Dette er jeg dog ikke enig i og vil illustrere det med et eksempel på læsning af en roman af Patrick Modiano: *Un cirque passe*.

Eftersom klassen havde arbejdet en del med computere i 1. og 2.g, skulle der i forløbet indgå brug af tekstbehandling, Internet, konferencesystem, grammatik-program, konkordans-program, filmoptagelse, scanning, film- og billedredigering og et hjemmesideprogram. De faglige områder, som skulle dækkes ind, var for det første tekstlæsning, men herunder skulle der indgå kultur- og historieforståelse, grammatik og skriftlig og mundtlig udtryksfærdighed.

Et overordnet mål for forløbet var at afprøve nye arbejdsformer, hvor projekt- og samarbejde mellem elevgrupper med læreren i rollen som konsulent, koordinator og "ekspert" skulle afprøves. En stor del af arbejdet skulle foregå virtuelt. Resultatet skulle opsamles i et produkt, som kunne offentliggøres på klassens hjemmeside og lede til samarbejde med andre skoler. Efter drøftelser i klassen blev vi enige om at fremstille et materiale, som kunne bruges af andre ved læsning af romanen. Offentliggørelsen skulle ske gennem nogle sider på Internet.

Romanen er en moderne fransk roman fra 1992, der er udsendt i en skolebogsudgave af forlaget Marko. Handlingen, der foregår i Paris i perioden fra 1940 til vore dage med vægt på forholdene i 1960'erne, fører læseren rundt i byens kendte og ukendte miljøer. Bogen kan læses i et ganske almindeligt forløb, hvad klassen også gjorde, men hvordan kan man udnytte den som hypertext, hvor man kan forlade teksten ved udvalgte ord, f.eks. stednavne, for at beskrive dem nærmere? Det blev klassens udgangspunkt for forløbet.

For ikke at komme på kant med copyright-problemer og for at få startet projektet begrænsede vi med forlagets tilladelse forløbet til første kapitel.

Da eleverne havde fået scannet 1. kapitel ind og opdelt det i tre dele, blev det nu opgaven at lave links til teksten og fremstille hjemmesider til forløbets websted. De første helt klare links, der skulle produceres, var links til kendte steder i Paris, som indgik i teksten: Pont-Neuf, Louvre, Institut de France etc. Arbejdet blev fordelt mellem eleverne, der skulle producere en tekst på fransk om stedet og finde billeder fra skolens samling af dias, på nettet eller på private videofilm. De skulle desuden finde links på nettet, der omtalte stedet.

Ved hjælp af programmet Avid-Cinema kunne eleverne redigere i en privat videofilm fra Paris. Der blev fremstillet flere småfilm i QuickTime-movie-format om

Pont-Neuf med kommentarer på fransk på lydsiden og underlægningsmusik. Der skulle også produceres et link med oplysninger om forfatteren og henvisninger til andre sider på nettet.

Romanens indhold blev bl.a. behandlet gennem personkarakteristikker af hovedpersonerne. For at udbygge disse portrætter yderligere dramatiserede eleverne udvalgte scener, der blev opført og filmet. Disse film blev så bearbejdet i Avid-Cinema og lagt ind som QuickTime-movies.

Den sproglige og grammatiske side af læsningen blev knyttet til fremstillingen af grammatiske øvelser, der tog udgangspunkt i teksten. Eleverne brugte konkordansprogrammet "Conc" til f.eks. at finde alle forekomster af personlige pronominer eller verbernes tider, for derefter at lave grammatiske øvelser. Den sidste del af projektet var et samarbejde med en belgisk skole om bogen via e-mail. Eleverne skulle diskutere bogens indhold og samarbejdet om udformningen af web-siderne.

Eleverne fik arbejdet meget med sproget dels ved at læse tekster på nettet, dels ved selv at skulle producere såvel skriftlige som mundtlige indlæg på fransk. Indholdet til teksterne til de forskellige links måtte gerne bruge oplysninger, der var hentet på nettet, men eleverne skulle selv formulere sig. Klippe og klistre-metoden måtte ikke bruges her. Den rent mundtlige brug blev forstærket gennem dramatiseringerne, hvor der blev arbejdet meget med at ramme den rigtige betoning i spillet mellem personerne.

Arbejdet med konkordans-programmet betød, at eleverne måtte sætte sig grundigt ind i reglerne for at kunne lave gode grammatiske øvelser. De opnåede herved en sproglig kompetence. Udarbejdelse af links til steder i Paris gav en dybere forståelse af den historiske udvikling og gav indsigt i Frankrigs historie.³

Det litterære arbejde blev støttet meget gennem arbejdet med hypertext og dramatiseringer, hvor eleverne kunne indleve sig i personerne. Arbejdet med multimedier giver andre muligheder for tilgang til det litterære stof, der måske for eleverne kan virke for tørt eller kedeligt, uden at gøre læsningen overfladisk eller mindre seriøs. Det giver en anden dimension i læsningen og en interessant tilgang til forfatterens sprog og virkemidler, når sproget kan dissekeres i et konkordansprogram.

Det er en helt klar oplevelse, at når man arbejder virtuelt, kan man øge differentieringen i undervisningen. Det vil i perioder være muligt at tilrettelægge undervisningen individuelt og derved give den enkelte mulighed for at koncentrere sig om sin egen læring. Men da det rent arbejdsmæssigt nok vil være for voldsom en belastning af læreren, vil man oftest arbejde med forskellige grupperinger. Der er dog ét område, hvor den individuelt tilrettede virtuelle arbejdsform er særdeles brugbar, og det er i forbindelse med indlæring af grammatik og sproglige begreber.

Nordjylland bliver digital

I perioden 2000-2003 blev der givet penge til et storstilet projekt "Det digitale Nordjylland", hvor der også var mulighed for at søge midler til udvikling af digitalt undervisningsmateriale, og i den forbindelse arbejdede jeg sammen med en kollega fra Hobro Gymnasium, Lisbeth Basballe, på at skabe en samling af øvelser m.m. til brug for alle landets fransklærere. Vi kalder webstedet for "Virtuel Fransk".

Vi har valgt at arbejde med følgende kategorier:

- 1) Anmeldelser – hvor man finder anmeldelser af gode websteder
- 2) Gloser – samling af gloser til flere værker
- 3) Grammatik – en række selvrettende øvelser til et bredt udvalg af grammatiske områder
- 4) Les photos – fotografier med arbejdsspørgsmål på fransk
- 5) Links – henvisninger til gode websteder
- 6) Ordforråd – øvelser i gloser til bestemte områder f.eks. le corps, la santé etc.
- 7) Sprogproduktion – forskellige former for spørgeleg, idiomatiske udtryk m.m.
- 8) Undervisningsforløb – materiale stillet til rådighed af kolleger
- 9) Årsprøver – et par eksempler på alternative årsprøver med opgaver omkring bl.a. grammatik, Internet, projektarbejde osv.

Som man kan se af oversigten, er dette websted til både lærere og elever. Der er inspirationsmateriale til lærerne og en række konkrete øvelser til eleverne, der er selvrettende og dermed uden arbejde for læreren. Til gengæld skal læreren vejlede eleven i at lave de øvelser, der passer til vedkommende, og sørge for at eleven bevidstgøres om læringsprocessen. Øvelserne er lavet af programmer som Hot Potatoes, Quia, Questions-réponses m.fl.

Det er klart, at almindelige indsætningsøvelser ikke er svaret på de krav, som moderne sprogtilgængelighed kræver i dag, så derfor er der i så høj grad, det er muligt, lagt vægt på interaktivitet og muligheden for at sammensætte øvelserne, så de kan støtte de individuelle behov hos eleven.

Det er selvfølgelig et problem, at meget er baseret på det skriftlige, men de moderne hjælpemidler betyder, at muligheden for at inkorporere lyd og billeder/videosekvenser bliver langt større i fremtiden. Et eksempel på dette er det materiale, som jeg i samarbejde med kolleger har lavet til bogudgivelsen af Amélie Nothomb: *Antéchrista*. Den cd-rom, der følger med hver bog, rummer en dramatiseret indtaling af teksten samt to interviews med forfatteren. På den måde kan eleven træne sin lytteforståelse. Øvelsesindholdet er også blevet bredere, idet det nu indeholder selvkorrigerende øvelser i grammatik, syntaks, læseforståelse, tekstanalyse og lytteforståelse. En del af materialet er tilgængeligt i en begrænset beta-version på nettet (<http://skolenet.acnord.dk/~jpw/antechrista/index.htm>), men ellers henvises til Lilje-Forlaget (<http://www.lilje.dk>), der har udgivet bogen med tilhørende cd-rom med

øvelser og lydfiler. Ideen bag materialet er ønsket om at skabe et virtuelt klasserum til den enkelte elev parallelt til det almindelige klasserum, hvor man kan arbejde med teksten i fællesskab, men det er selvfølgelig op til klassen og læreren at diskutere, hvordan man vil gribe det an på en måde, så selve læringsprocessen bevidstgøres for eleverne.

Gymnasireformen med dens AP- (Almen sprogforståelse) og AT-forløb (Almen studieforberedelse) og krav om virtuel undervisning er en naturlig udvikling af den proces, som undervisningen har været igennem i de seneste 15 år. Fransk har også sin plads her, og jeg vil kort fortælle om et AT-forløb, der indebar en stor del virtuelt arbejde.

Det overordnede emne, som en række fag deltog i, hed "Storbyen", og i fransk kastede vi os selvfølgelig over Paris.

Kompetencemål: beherske relevante it-færdigheder, både generelle og fagspecifikke, it-kompetencer, kunne samarbejde i grupper, skriftlig udtryksfærdighed.

Væsentlige arbejdsformer: gruppearbejde, klasseundervisning, projektarbejde, virtuelt arbejde.

Mål og progression: progression i henhold til begynderystemet, hvor deltagelsen i AT2 ("Kultur møder") og AT5 vil give mulighed for at arbejde mod en øget interkulturel kompetence og bidrage til forståelsen af fransksprogede samfund og kulturer.

Som man kan se af planen, var min rolle under forløbet fortrinsvis at være konsulent og praktisk medhjælper ved tekniske problemer. Eleverne arbejdede i høj grad selvstændigt på basis af materiale og links, som blev offentliggjort i god tid før AT-perioden. Læs videre om det på klassens hjemmeside (<http://ctxy05.weibrecht.net>).

(se skemaet på side 16)

Konklusion

Vi kan konstatere, at arbejdet med it og læring i høj grad drejer sig om følgende områder:

- 1) indsamling og behandling af stof,
- 2) høj grad af selv læring hos eleverne,
- 3) udveksling af stof mellem elever (brug af matrixgrupper f.eks.),
- 4) kollektivt arbejde.

Tids- og forløbsskemaet så ca. sådan ud:

Dato	Arbejdsform	Indhold	Materiale	Produkt
To 20/4	forelæsning/ video	om Paris – en introduktion	eleverne skal forberede resu- me af indled- ningen til “Storbyen i billedkunsten”	mundtligt resume på dansk
Fr 21/4	4 emnegrupper	1) arkitektur 2) byplan historisk set 3) vigtige politiske begivenheder 4) litterære og kunstneriske perioder	diverse bøger og Internet på fransk og dansk	synopsis over det behandlede materiale på dansk og fransk
Ma 24/4	4 emnegrupper			
To 27/4 3. lektion	4 matrixgrupper 4 nedslag i forskellige perioder, hvor viden fra matrixgrupper- ne skal bruges	1) middelalde- rens Paris 2) 19. århund- redes Paris 3) Mitterrands Paris 4) en gade/ et kvarter i Paris		
To 27/4	4 matrixgrupper arbejder			
To 27/4	video/musik/ billeder	om Paris		
Fr 28/4	4 matrixgrupper arbejder			
Ma 1/5	4 matrixgrupper arbejder			
To 4/5	virtuel under- visning			
Fr 5/5	4 matrixgrupper arbejder			hjemmeside med indtalte lydklip
Ma 8/5	Evaluering			
Ma 15/5	stor skriftlig opgave formuleret som en almindelig eksamensopgave; emne: Paris			

Indlæring er således ikke mere blot elev + computer, men elev + computer + lærer eller elev + computer + elev. Eleven bevæger sig fra tidligere at være i en modtagerrolle til at komme i en modtager/afsenderrolle, mens læreren fra rollen som den, der uddeler sin viden, nu snarere står som igangsætter, mellemmand og ledsager for eleverne i den pædagogiske proces.

Næste mål for klassen bliver at lave deres personlige blogs, for som min gode ven Sani Girona siger: Il suffit de leur montrer une fois comment faire pour en faire un outil parfait pour le développement créatif personnel: à la fois **linguistique, artistique et communicatif**. (<http://sgirona.blogg.org/>).

Vi er kun lige begyndt...

Noter

- 1 Læs mere om projektet på (<http://home1.stofanet.dk/jpw/mystere.html>).
- 2 Se Weibrecht i Sprogforum nr. 5 om den konkrete opbygning. Weibrecht, J.P: "Den elektroniske klasse", Sprogforum nr. 5, Kbh. Danmarks Pædagogiske Bibliotek, 1996.
- 3 Emnet Paris har jeg også brugt flere gange i forbindelse med rejseprojekter, se f.eks. et samarbejde med historie i 2001. (<http://fc.nrsbgym.dk/~jw/paris/Index.htm>)

Litteratur

Sprogforum nr. 23, *Prøveformer med IT i fransk og spansk*. (<http://inet.dpb.dpu.dk/infodok/sprogforum/spr23/weibrecht.html>)
Rapport fra Den elektroniske skole: <http://pub.uvm.dk/1999/elskole/>
La dynamique des groupes virtuels au sein d'un réseau collégial: <http://www.cdc.qc.ca/textes/dynamique.rtf>
Egne hjemmesider: <http://www.weibrecht.dk> – <http://www.weibrecht.net>
EMU – grundskolen: <http://www.emu.dk/gsk/fag/fral/index.html>
EMU – ungdomsuddannelserne: <http://www.emu.dk/gym/fag/frl/index.html>
Hot Potatoes, <http://hotpot.uvic.ca/>
"Virtuel Fransk": <http://fransk.acnord.dk>
Nørresundby Gymnasium og HF: <http://www.nrsbgym.dk> – Den franske side: <http://fc.nrsbgym.dk/~jw/fransk/>
Questions-responses, http://www.atlence.com/index.php?page=qr_index
Quia, <http://www.quia.com>